

4. téma

Nebunkové a prokariotické organizmy

VÍRUSY

D. I. Ivanovskij- ruský biológ, ktorý objavil vírusy

- zistil že filtrát chorých tabakových listov (mozaiková choroba) aj po prechode cez najmenšie bakteriologické filtre je naďalej infekčný
- infekčné častice pomenoval- **vírusmi** (vírus = jed)
- **virológia**- vedná disciplína, ktorá sa zaoberá vírusmi

stavba:

genetický materiál- DNA, RNA

obal= kapsida: z bielkoviny

charakteristika:

- intracelulárne parazity
- virióny**- vírusové častice,rozmanitý tvar 15-300 nm
- vo forme živých org. existujú len v živých bunkách
- nemajú vlastný metabolizmus, pre svoju reprodukciu využívajú hostiteľskú bunku
- nemajú schopnosť rastu a nie sú dráždivé
- nemajú bunkovú stenu

rozmnožovanie vírusov:

Adsorpcia- je to prichytenie vírusu na povrch bunky

Penetrácia- vniknutie vírusu do hostiteľa

Eklipsa- rozmnožovanie vírusov v bunke-rozmn. NK (zdvojnásobujú sa)

Maturácia- nastáva obalovanie vírusovej NK bielkovinami + uvoľnenie viriónov= smrť bunky

rozdelenie vírusov:

a, podľa typu hostiteľa:

- **zoovírusy**- hostiteľ je živočíšna bunka (aj človek)
- **fytovírusy**- hostiteľ je rast. bunka (vírus tabakovej mozaiky)
- cyanovírusy**- hostiteľ je bunka sinice
- mykovírusy**- hostiteľ je bunka huby
- bakteriofágy**- hostiteľ je baktéria

b, podľa typu NK:

RNA vírusy:

- vírus kliešťovej encefalitídy**: poškodenie CNS, prenášač – kliešť
- vírus detskej obrny**: CNS a spôsob ochrnutie
- vírus nádchy**: zápal nosovej sliznice
- vírus rubeoly**: červené vyrážky + horúčka, poškodzuje plod, vyvoláva predčasný pôrod
- vírus príušnic, mumps**: horúčkovité postihnutie príušných žliaz
- vírus HIV: AIDS**

DNA vírusy:

- a) **ľudské papiloma vírusy (HPV):** rôzne typy bradavíc, niektoré sa dávajú d súvislosti rakoviny krčka maternice
- b) **herpes simplex (HSV-1, HSV-2):** opary na perách, alebo genitáliách
- c) **vírus kiahní: variola:** pľuzgieriky+ horúčka

BAKTÉRIE

-bakteriológia- veda ktorá študuje baktérie

-bakteriológovia:

Louis Pasteur: franc mikrobiológ, objavil vakcíny proti besnote, založil v Paríži Pasteurovov ústav

Robert Koch: objavil pôvodcu TBC a antraxu

charakteristika:

kosmopolitné- všadeprítomné(vzduch, voda, pôda, okrem zdravej ľudskej krvi), **veľkosť:** 1- 10 mikrometrov

triedenie:

podľa tvaru

guľovité: monokoky, diplokoky, tetrakoky, streptokoky, staphylokoky

-tyčinkovité: bacily, vinriá

-špirálovité: spirily, spirochéty

-vláknité:

podľa spôsobu výživy

autótrófné .: z anorganických látok syntetizujú organické zlúčeniny

- delíme ich na:

- **fotoatrófné-** pri syntéze glukózy využívajú slnečné žiarenie
- **chemoatrófné:** nie sú schopné prijímať slnečné žiarenie a energiu potrebnú na syntézu glukózy získavajú spaľovaním anorg látok

heterotrófné- prijímajú hotové org látky z vonk prostredia, kt sú pre ne zdrojom energie

delíme ich na:

- **saprofitické baktérie.** Org látky získavajú z odumretých tiel org potom ich mineralizujú
- **parazitické baktérie-** org látky získavajú zo živých org od hostiteľov, spôsob infekčné ochorenia
- **symbiotické baktérie:** žijú spolu s rast a živ, ale nie na ich úkor, v črevách máme Escherichiu coli a produkuje vit K

podľa vzťahu ku kyslíku:

- **aeróbné baktérie:** pre existenciu vyžadujú O₂
- **anaeróbné bakt:** O₂ ich zabíja

- **fakultatívne anaeróbne bak:** môžu rásť aj za prítomnosti O₂ aj bez

rozmnožovanie:

1. delením buniek
2. pučaním
3. rozpadom bunky alebo vláken

- **spóry:** niektoré baktérie sú schopné vytvárať spóry a to hlavne za nepriaznivých vonk. podmienok, vyznačujú sa odolnosťou a vyklíčenie spór prebieha za vhodných podmienok

význam:

1. pozitívny:

a) **potrav priemysel-** mliečne výrobky, kefíry, syry

- **Streptococcus thermophilus-** výroba syrov (ementálov)
- **Streptococcus lactis-** mliečne výrobky (jogurt, kefír)
- **Lactobacillus bulgaricus-** mliečne výrobky
- **Bifidus essensis-** trávenie
- **Rod Acetobacter-** výroba octu

b) **poľnohospodárstvo:**

- **rod Nitrobacter-** disičnany, dusitany

b) **farmaceutický priemysel:** výroba liekov,...

2) negatívny:

- **rod Salmonella-** salmonelóza (hnačkové ochoreni pochádza z infikovaných vajec
- **Trepanema pallidum-** spôs syfilis: vznikajú vtedy na genitáliách + kožné vyrážky v poslednom štádiu zasiahne CNS- smrť
- **Vibrio cholera:** spôs cholera: hnačky + dehydratácia org – smrť
- **Streptococcus pneumónie:** zápal pľúc: pľúcne mechúriky sú zaplnené zápalovou tekutinou a preto dýchanie je ťažké
- **Mycobacterium tuberculosis TBC:** postupný rozklad pľúcneho tkaniva

ARCHEÓNY

-sú to jednobunkové org. ktoré žijú v extrémnych podmienkach (teplo, kyslosť, slanost)

Klasifikácia archeónov:

metánarcheóny: aeróbne CO₂ redukujú na metán

výskyt: bahno, odpadové vody

vyžitie: pri výrobe bioplynu (metán je zložkou vykurovacieho plynu)

haloarcheóny

výskyt: slané jazerá, more

vyžitie: znižujú obsah NaCl vo vode

termoarcheóny:

-znášajú vysokú teplotu

-môžu byť aeróbne ale aj anaeróbne

výskyt: v oblasti činných sopiek a horúcych sírnych prameňov H₂S (sulfán) sirovodík